

Nieuwsbrief rechtsgeschiedenis – februari 2007 zie ook: www.rechtsgeschiedenis.be

---

Woord vooraf

Beste lezer,

Wij kregen vele positieve reacties op de nieuwe lay-out van onze Rechtshistorische Courant en gaan dan ook met gaarne op de ingegane weg verder. Hoe mooi ook de verpakking, het blijft in de eerste plaats de bedoeling de rechtshistorische Lage Landen te informeren over de laatste ontwikkelingen op rechtshistorisch gebied. Hebt U een interessante aankondiging, mededeling, publicatie, ... aarzel dan niet om ons spoedig te contacteren en wij zullen hieraan de nodige verspreiding geven, van Ieper tot Groningen en alles er tussenin!

Steeds tot uw dienst,

*D. HEIRBAUT
B. DEBAENST*

Calls for papers

→ 30 mei tot en met 1 juni 2007: Journées internationales d'histoire du droit de Dijon (Société d'histoire du droit)

Het thema van de volgende journées internationales van de Société d'histoire du droit betreft « *l'argent, les affaires, le droit* ».

Inschrijven kan vóór 28 februari via shd.dijon@yahoo.fr

Verdere info: dirk.heirbaut@ugent.be

→ L'Histoire contemporaine de(s) hétérosexualité(s) : un impensé de la recherche ? Journées d'études. Octobre 2007. Bruxelles.

La question de l'hétérosexualité est peu présente dans les différents champs disciplinaires des sciences humaines. Peu de travaux et d'ouvrages prennent en compte cet objet d'étude en tant que tel, qu'il s'agisse d'approches théoriques ou de l'examen des pratiques et des représentations. Le présupposé général, y compris dans le monde académique, est que l'hétérosexualité est la « norme » : il est dès lors moins utile de la questionner. C'est pourquoi, l'histoire, la sociologie ou l'anthropologie des sexualités mettent plutôt l'accent sur les « altérités » sexuelles, lesquelles n'ont perdu que très récemment les caractères de « déviance » ou « d'anomalie ».

L'hétérosexualité reste donc un impensé de la recherche. Cet impensé se manifeste d'abord sur le mode de l'occultation : tout le monde en parle « naturellement » sans qu'il soit nécessaire d'en dire quoi que ce soit ; quand bien même la norme sexuelle a pu être interrogée en miroir à partir de ce qu'elle est supposée être. Les travaux portant sur les homosexualités ont ainsi permis, en creux, soit de déconstruire partiellement la norme hétérosexuelle en révélant des pratiques mixtes ; soit de la renforcer en utilisant la dialectique de la stigmatisation (« l'hétérosexualité, ce douloureux problème »).

Depuis quelques années pourtant, il apparaît que l'hétérosexualité n'est pas, pas plus que les autres domaines de la sexualité, une catégorie anhistorique, naturelle ou immuable mais plutôt une « identité » et des « pratiques », travaillées par l'entre deux, le chevauchement des frontières et le désir d'un ailleurs. L'hétérosexualité se décline donc sur plusieurs modes. C'est pourquoi nous avons pris le parti d'emblée de nous pencher sur l'histoire des hétérosexualités.

L'objectif de ces journées d'études d'octobre 2007, impulsées par le groupe interdisciplinaire « Genre, normes et sexualités » de l'Université Libre de Bruxelles, est ainsi de tenter un état des lieux des raisons – disciplinaires et méthodologiques, théoriques et empiriques – qui rendent les recherches sur les hétérosexualité(s) encore si anecdotiques, tout en mettant l'accent sur les interactions structurelles entre sexualité « normée » et sexualité « autre ». On envisagera donc la question dans une approche comparatiste, permettant une réflexion élargie sur le genre et les sociétés contemporaines (XIXe – XXe siècles). C'est pourquoi les perspectives historiques, sociologiques, anthropologiques, politologiques, juridiques, urbanistiques, littéraires, artistiques... sont les bienvenues.

Parmi les différents angles d'approche possibles, l'accent sera mis sur :

- L'analyse et la critique des sources de l'hétérosexualité
- Les lieux et les instances de représentations de l'hétérosexualité normative (lieux d'expression, de rencontre, de contrôle...)
- Les « pratiques » hétérosexuelles
- La sexualité conjugale
- Les liens entre sexualités hétéros et alternatives.

Les propositions de communication seront envoyées au plus tard le 1er mars 2007. Elles ne dépasseront pas une page et seront accompagnées d'une brève présentation de l'auteur-e. Les propositions doivent parvenir à l'adresse suivante : lgaissad@ulb.ac.be

Voor meer informatie over de onderzoeksgroep « *Genre, normes et sexualités* » : http://www.ulb.ac.be/droit/dchd/normes_genre_et_sexualites.html

Kalender

Vrijdag 23 februari 2007 : Contactforum “Tweehonderd jaar Wetboek van Koophandel”

In 2007 zal het 200 jaar geleden zijn dat Napoleon ook voor ons land, dat toen een deel van Frankrijk was, de Code de Commerce uitvaardigde. Dit gebeuren verdient ook van de rechtshistorici in ons land de nodige aandacht. Daarom heeft het Wetenschappelijke Comité voor Rechtsgeschiedenis in 2005 beslist dat D. Heirbaut en G. Martyn voor het Comité over dit onderwerp een congres zouden organiseren.

Het Comité heeft immers vastgesteld dat de verjaardagen van de Napoleontische codes een ideale gelegenheid vormen om de rechtsgeschiedenis onder de aandacht te brengen. Nergens is dat meer voor nodig dan voor het handelsrecht (in de ruime zin, met inbegrip van bijvoorbeeld het vennootschapsrecht). Het is immers opvallend dat over de geschiedenis van het handelsrecht weinig onderzoek verricht wordt en dit zowel in België als in de buurlanden. Nochtans is het handelsrecht juist in de laatste tweehonderd jaren sneller en ingrijpender geëvolueerd dan welke andere rechtstak ooit. De evolutie is daarbij zeer uiteenlopend geweest. Zo heeft België zijn handelsrecht snel hervormd in de 19de eeuw, terwijl in Nederland de evolutie ertoe geleid heeft dat het handelsrecht als afzonderlijke rechtstak verdwenen is en in het burgerlijk recht opgenomen is.

Kortom, zowel door de politieke en economische achtergrond, als door de intern-juridische ontwikkelingen is de recente geschiedenis van het handelsrecht een zeer interessant onderzoeksobject. De bedoeling van dit congres is dan ook tweeledig: enerzijds voor België, Nederland en Frankrijk een status quaestionis te geven en anderzijds een oproep te doen voor verder onderzoek. Beide doelstellingen zijn met elkaar verbonden. De oproep voor verder onderzoek kan maar zinvol zijn indien ook aangegeven wordt waar de noden het hoogst zijn. Hierbij mag niet onvermeld blijven dat de tijd dringt. In vele bibliotheken gaat men ervan uit dat de geschiedenis van het handelsrecht gedurende de laatste twee eeuwen te oud is om nog geldend recht te zijn, maar te jong om al tot de geschiedenis te behoren. Het gevolg daarvan is dat vele werken weggegooid worden. De oproep voor verder onderzoek is dus ook een oproep tot het bijhouden van de bronnen.

Programma:

9u30-10u00 *Verwelkoming*

10u00-10u15 *Opening door **G. Martyn***

10u15-11u00 **A. Lefebvre-Teillard** (Université Paris II) :
Cambacérès en de Code de commerce

11u00-11u45 **C. Delplanque** (Université Paris I; Université Paris V) :
De codificatie van het handelsrecht

11u45-12u30 **E. Richard** (Université Rennes I) :
Het handelsrecht in Frankrijk na de codificatie

12u30-14u00 *Maaltijd*

14u00-14u45 **D. Heirbaut** (Universiteit Gent) :
Het handelsrecht in België na de codificatie

14u45-15u30 **R. Klomp** (Universiteit Amsterdam)
Het handelsrecht in Nederland na de codificatie

15u30-15u45 *Koffiepauze*

15u45-16u30 **E. Terryn** (KU Leuven) :
De invloed van Europa

16u30-17u15 **E. Wymeersch** (Universiteit Gent)
Slotlezing en vooruitblik op de toekomst

17u15 *Receptie*

In de voormiddag is de voertaal het Frans, in de namiddag het Nederlands. Deelname aan het congres is **gratis**. Men kan inschrijven door, voor 15 februari, een e-mail te verzenden naar: karin.pensaert@UGent.be
plaats van gebeuren: het Paleis der Academiën, Hertogsstraat 1, ingang B, 1000 Brussel.
Organisatoren: D. Heirbaut & G. Martyn

Vrijdag 2 maart: Meeting van de Edinburgh Roman Law Group

Prof. Dr. Thomas Finkenauer: *Stolen Swine, Fished Fishermen and Drowned Dogs*

Lorimer Room, Old College, University of Edinburgh, 16u

Vrije toegang; verdere info: dr. Paul du Plessis: p.duplessis@ed.ac.uk

24-26 mei 2007: IV. Carlsberg Academy Conference on Medieval Legal History: Law and Power in the Middle Ages

Programma:

Thursday:

10.00-10.30: ***Registration of participants***

10.30-11.00: ***Welcome. Introductory speech by Ditlev Tamm***

11.00-12.00: ***Keynote I:*** Gerd Althoff, Münster: *Nobility in Court. About Possibilities and Limits of Royal Penal Power until the High Middle Ages.*

12.00-12.15: *Coffee break*

12.15-13.30: Session I: ***‘Dispute Settlement, Law and the Social Order’***

Hans Jacob Orning, Volda: *The interplay between law, sin and honour in conflicts between magnates and kings in 13th century Norway.*

Charlotte Christensen, Lund: *Social ordering and the Doctrine of Free Choice. The case of abjuration sub pena nubendi.*

13.30-15.00: *Lunch in the ‘Hall of Pompei’*

15.00-16.15: Session II: ***‘Law and the Gregorian Reform’***

Dominique Bauer, Leuven: *The Gregorian Reform and the Rise of Legitimate Secular Power and Positive Law.*

Brigitte Meijns, Leuven: *‘Without were fightings, within were fears’. Pope Gregory VII, The Regular Canons of Watten and the Reform of the Church in the Diocese of Thérouanne.*

16.15-16.45: *Coffee break*

16.45-17.45: Session III, Discussion Session: ***‘The Individual and the Social Categories of the Law’***

Anne Irene Riisøy, Oslo: *Outlawry and political power in early and high medieval Norway.*

Eldbjørg Haug, Bergen: *The Conflict in the Stavanger Church and the Intervention of Duke Håkon Magnusson towards the End of the 13th Century.*

Jo Rune Ugulen, Oslo/Bergen: *The Hauldr: Peasant or noble?*

18.30-23.00: *Conference dinner in the ‘Hall of Pompei’*

Friday:

09.30-10.30: ***Keynote II:*** John Hudson, St Andrews: *Law and Power in England 900-1200.*

10.30-10.45: *Coffee break*

10.45-12.00: Session IV: **‘Dealing with Treason and Social Upheaval’**

Matthew Strickland, Glasgow: *In Coronam regiam iniuriam: the Barons’ War and the Legal Status of Rebellion, 1264-1266.*

John Gillingham, London/Brighton: *Enforcing old law in new ways: treason in the early fourteenth century.*

12.00-12.15: *Short break*

12.15-13.00: Session V, Discussion Session: **‘Defining the Law’**

Bruce Brasington, Texas A & M: *Frustra leges invocat: Legal Uses and Political Transformations of a Medieval Maxim.*

Sally N. Vaughn, Houston: *Anselm of Canterbury’s View of God’s Law in England: Definitions, Political Applications, and Philosophical Implications.*

13.00-14.15: *Lunch in the ‘Hall of Pompei’*

14.15-15.30: Session VI: **‘The Politics of the Law’**

Dirk Heirbaut, Gent: *Law as the Most Important Instrument of Medieval Power: A Franco-Flemish Example Around 1300.*

Sverre Bagge, Bergen: *Church, Monarchy and Ecclesiastical Jurisdiction in Norway 1268-1290.*

15.30-16.00: *Coffee break*

16.00-17.30: Session VII: **‘The Letter of the Law’**

Alice Rio, Oxford: *Formulae, written law and the settlement of disputes in the Frankish kingdom.*

Michael H. Gelting, Copenhagen: *Reflections on the insertion of bureaucratic structures in medieval clientelic societies.*

17.30-18.30: *A beer and a snack*

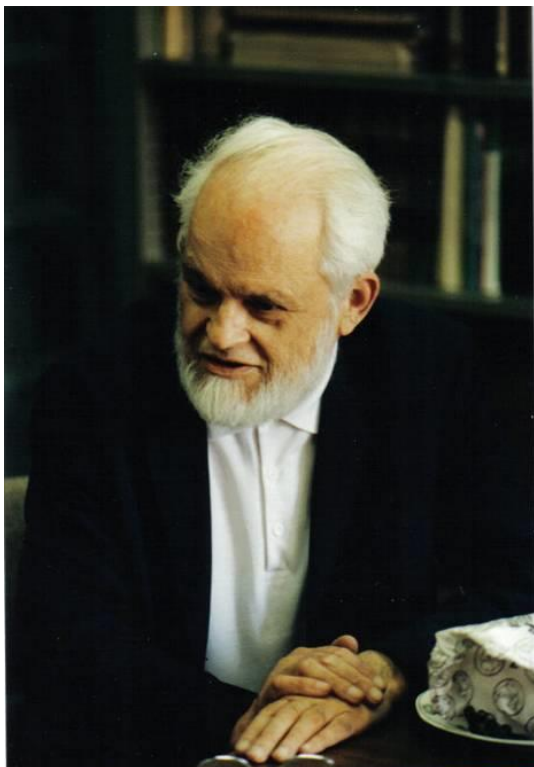
Saturday: Conference Excursion

Law and Power in the Medieval Landscape of Sealand – The Hvide Family: Landowners, Princes of the Church and Advisers to the King. An excursion to the market towns Sorø and Ringsted, with stops at the parish churches of Bjernede and Fjenneslev.

Departure from the Carlsberg Academy gates at 9 AM. We will return at approximately 4.30 PM.

Inschrijven: zie bijlage achteraan deze nieuwsbrief

In memoriam prof. dr. Wilfried Roels (1926-2007)

Waarde collega,

Met droefenis melden wij U het overlijden van prof. em. Dr. Wilfried Roels, op 26 januari 2007 te Jette.

Hij werd geboren te Antwerpen op 31 december 1926. Hij volbracht zijn middelbare studiën aan het Koninklijk Atheneum te Berchem en promoveerde in 1951 aan de Gentse Universiteit tot doctor in de rechten.

In 1958 behaalde hij aan de Vrije Universiteit Brussel het diploma van geaggregeerde voor het hoger onderwijs in het Romeins recht.

Na leerling-assistent te zijn geweest (1949-1951) aan de Gentse Universiteit en na zijn militaire dienst (1951-1953) werd hij op 1 oktober assistent aan de Vrije Universiteit Brussel. Aan dezelfde universiteit werd hij achtereenvolgens nog docent (1958-1960) en buitengewoon hoogleraar (1960-1966).

Met ingang van 5 juli 1960 werd hij in de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit Gent benoemd tot deeltijds docent en belast met de cursus "Instituten van het Romeins recht".

Op 1 oktober 1968 werd hij als docent toegevoegd aan de faculteit Rechtsgeleerdheid, waar hij met ingang van 1 april 1972 werd benoemd tot gewoon hoogleraar en als dusdanig aangesteld tot titularis van de leerstoel Romeins recht.

Prof. Wilfried Roels was directeur-diensthof van het Seminarie voor Romeins recht.

Hij was gepensioneerd sinds 1 oktober 1992 en mocht vanaf deze datum de titel voeren van emeritus gewoon hoogleraar.

Em. Prof. Wilfried Roels was eerste laureaat (geschiedenis) van de Universitaire Wedstrijd 1949 en eerste laureaat (wijsbegeerte en letteren) van de Wedstrijd voor Reisbeurzen 1951.

Hij was lid van diverse wetenschappelijke verenigingen en genootschappen in zijn vakgebied en hij was enkele jaren secretaris van de Vereniging der Oud-studenten Geschiedenis Gent.

Hij was eveneens auteur van enkele boeken en talrijke publicaties in nationale en internationale wetenschappelijke tijdschriften en verzamelwerken.

Hij was Grootofficier in de Orde van Leopold II en Commandeur in de Kroonorde.

Het rouwbeklag kan schriftelijk betuigd worden op volgend adres:
Mevr. W. Roels-Delève, de Beaulieulaan 16, bus 11, 1160 Oudergem.

Met vriendelijke groeten,

Dirk Heirbaut
Bruno Debaenst
M.m.v.
Chris Coppens
Margreet Duynstee
Sjoerd Faber
Rik Opsommer

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze lijst laten verspreiden of wilt U dat een collega of vriend aan deze lijst toegevoegd wordt, mail dan naar een van de editors:

Dirk.heirbaut@ugent.be
Bruno.debaenst@ugent.be
s.faber@rechten.vu.nl
archieff@ieper.be
M.C.I.M.Duynstee@law.leidenuniv.nl
e.c.coppens@planet.nl

De vorige nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be

Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 300 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, wilt U dat dan laten weten door een e-mailtje naar:

Dirk.heirbaut@ugent.be

Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden.

Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.

REGISTRATION FORM

Law and Power in the Middle Ages
Carlsberg Academy Conferences on Medieval Legal History IV
Copenhagen, 24-26 May 2007

All participants, speakers as well as non-speakers, are required to fill out this form and return it in **print** to:

Att.: Helle Vogt (Mark the envelope "Law & Power")
Faculty of Law
Studiegaarden, Studiestræde 6
DK-1455 Copenhagen K
Denmark

Personal Information:	
	Surname: _____
	First name(s): _____
Title:	_____
Affiliation:	_____
Address: City: Postal Code: Country:	_____
Telephone:	_____
Email:	_____
Registration:	
Conference fee – 750 DKr or Euro 100 (please tick relevant box): ☐ Fee to be paid on arrival ☐ Speaker (no fee)	
Excursion on Saturday (lunch included). (<i>included in fee</i>) ☐ Yes ☐ No	
Meals (<i>included in fee, together with all beverages</i>) ☐ Lunch Thursday ☐ Conference Dinner Thursday ☐ Lunch Friday	
Date and signature.: _____	